

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-125

1 EKİM ULUSLARARASI YAŞLILAR GÜNÜ

YAŞLI AYRIMCILIĞI: ÖNLEYELİM ! TAVIR ALALIM !

Geçmişte, Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası kuruluşlar yaşlı tanımı için 60 yaş ve üstünü kullanmaktaydı. Fakat son zamanlarda yaşlı tanımı için 65 yaş ve üzeri, hatta daha büyük yaşlar kullanılması gerektiği yönünde artan bir fikir birliği vardır.¹

Yaşlılık dönemi kendi içinde birtakım farklılıklar içermesi sebebiyle 65-74 yaş arası *genç yaşlı*, 75-84 yaş arası *yaşlı*, 85 yaş ve üzeri dönem ise *ileri yaşlı* olarak adlandırılmaktadır. Son yıllarda ise gelişmiş ülkelerde beklenen yaşam süresinin artmasıyla 100-109 yaş arasına asırlık, 110 yaş üzerine süper asırlık denmektedir.² Terminolojide değişikliğe neden olan bu gereksinim dünyada yaşlı nüfusun her geçen gün artma eğilimi içinde olmasına bağlıdır. Günümüzde dünyada 60 yaş üstü yaklaşık 600 milyon kişi vardır. Bu sayının 2025 yılında iki katına, 2050 yılında ise 2 milyar kişiye ulaşacağı düşünülmektedir.³

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaşlı nüfusta artış görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2015 verilerine göre, yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) 2015 yılında 6 milyon 495 bin 239 kişidir. Ülkemizde yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı 2014 yılında %8 iken, 2015 yılında %8,2’ye yükselmiştir. Dünya nüfusunun 2015 yılında %8,5’ini yaşlı nüfus oluşturmuştur. En yüksek yaşlı nüfus yüzdesine sahip ilk üç ülke sırasıyla %30,4 ile Monako, %26,6 ile Japonya ve %21,5 ile Almanya’dır. Türkiye bu sıralamada 167 ülke arasında 66. sırada yer almaktadır.⁴

Yaşlanma fizyolojik olarak kaçınılmaz bir durumdur. İlerleyen yaşla birlikte organizmada meydana gelen değişiklikler yaşlının yaşam kalitesini etkiler. Yaşlılıkta oluşan problemler, sağlık sorunları, sosyoekonomik sorunlar, barınma sorunları, yaşlılığa uyum sorunları olarak gruplandırılabilir.²

Birleşmiş Milletler yaşlı nüfusun artmasıyla oluşan sorunlara dikkat çekmek ve bu konuda bilinç oluşturmak amacıyla 1 Ekim tarihini Uluslararası Yaşlılar Günü ilan etmiştir ve her yıl bu konuyla ilgili bir tema seçmektedir. 2016 yılı ana teması ‘Yaşlı Ayrımcılığına Karşı Tavir Alın’ olarak belirlenmiştir. Bu yıl DSÖ, Yaşlı Ayrımcılığıyla Savaşmak adlı küresel kampanyayı yönlendirmesiyle, 69. Dünya Sağlık Kurultayı’nda yerel ve uluslararası ortakların politika-uygulama değişikliğini desteklemek adına Yaşlanma ve Sağlık üzerine Küresel Strateji ve Hareket planı ve ilişkili çözüm yolları benimsenecektir.⁵

Bu bağlamda BM’nin hedefleri,⁶

- ✓ Kültürel alanda ve sosyal medyada yaşlılara ve yaşlanmaya karşı oluşmuş olumsuz klişeleri saptamak ve mücadele etmek,
- ✓ Çeşitli etkinlikler düzenleyerek yaşlılık ve yaşlanma konusunda olumlu imaj yaratmak,
- ✓ Yaşlıların toplumsal hayatın içinde aktif rol almalarını sağlamaktır.

¹ Oxford Textbook of Global Public Health (2015) – chapter Health of older people.

² Güler Ç, Akın L. Halk Sağlığı Temel Bilgiler Cilt 3, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2012.

³ [İnternet] <http://www.who.int/life-course/news/events/older-persons-day/en/> Erişim:20.09.2016.

⁴ [İnternet] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21520> Erişim:20.09.2016.

⁵ [İnternet] http://www.who.int/ageing/events/idop_rationale/en/ Erişim:20.09.2016.

⁶ [İnternet] http://www.who.int/entity/ageing/UNIDOP2016_MissionStatement_Final.pdf?ua=1 Erişim:20.09.2016.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-125

Yaşlılık ile ilgili ayrımcılığın hemen her alanda bilimsel verilerle ortaya konulması gerekir. Bununla beraber, gündelik yaşamda karşılaşılan ve algısal boyutu da olan bazı yanlışların yaşlı ayrımcılığının önlenmesi için ivedilikle düzeltilmesi gerekir. Yaşlılık dönemine ilişkin DÜZELTİLMESİ GEREKEN BAZI YANLIŞLAR aşağıda sıralanmıştır:⁷

1. Yaşlılık döneminde mental ve fiziksel olarak gerileme/çökme beklenir.
 - a. HAYIR ! Bu gerileme yaştan daha çok yeterli fiziksel ve zihinsel aktivite yapılmadığı durumlarda olur, hızlanır. Bu nedenle, yaşlılık döneminde bu tür beklentileri geciktirmek için yeterli düzeyde aktivite yapmak gerekir.
2. Yaşlıların gereksinimleri birbirine benzerdir.
 - a. DEĞİLDİR ! Yaşlılık döneminde bireylerin HETEROJEN olduğunu unutmamak gerekir.
3. Yaratıcılık ve topluma katkı gençlik döneminde gerçekleşir.
 - a. HAYIR ! Yaşlılık döneminde bireyler geçmişten gelen birikimleri ile son derece önemli katkılar yaparlar. Öğretmenlik, ebeveyn olarak kendilerinden sonra gelen kuşaklara deneyim aktarımı bu katkıların başında gelir.
4. Pek çok yaşlı birey sessiz ve sakin bir yaşam ister/bekler.
 - a. HAYIR ! Her bireyin yaşamdan beklentisi, yaşam tarzı yaştan bağımsız olarak farklıdır. Bu konuda söz hakkı vermek, seçim olanağı tanımak gerekir.
5. Kaynakların yaşlılara aktarılması gençlerin var olan kaynaklarının kısıtlanması anlamı taşır.
 - a. HAYIR ! Bütün hizmetlerin her yaş grubu için eşitlik ve adalet/hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde sunulması gerekmektedir.

Yaşlı ayrımcılığının her boyutunu ortadan kaldırmak için yoğun, sistematik ve sürekli bir çabaya gereksinim bulunmaktadır. Toplumda kültürden kültüre de değişen ayrımcılık tutum ve davranışlarının saptanması, bu durumlara neden olan ve altta yatan faktörlerin belirlenmesi, ayrımcılığın ortadan kaldırılması için de temel strateji ve yaklaşımların belirlenerek uygulanması gerekmektedir.

⁷ [internet] http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0006/98277/E91885.pdf. Erişim:25.9.2016.